

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 21 (162)

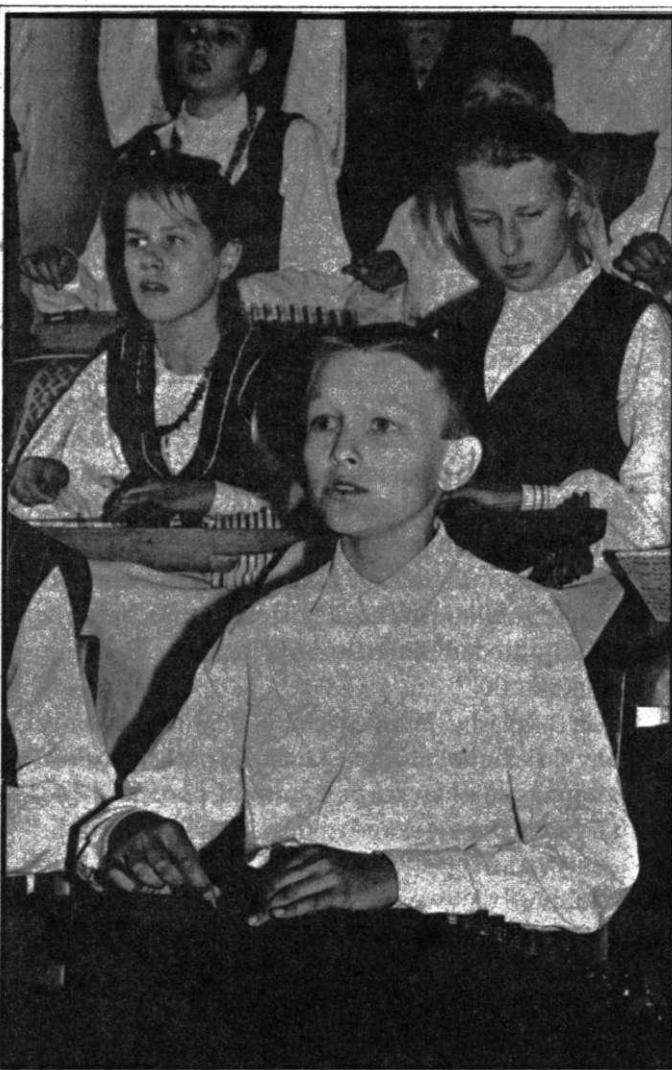
1995 m. birželis

Birželio 1-oji - Tarptautinė vaikų gynimo diena

**Kaip man nepasiklysti
plyname lauke?**
**Kaip man nesuklupti
Lygiame kely?**
**Ir nenusvilti skruostų
rudens vėju?**
**Kaip rasti dirvą,
i kurią krito gerumo sekla?**

Edmundas SIMANAITIS

Algirdo KAIRIO nuotrauka

Rengia žurnalistas Česlovas IŠKAUSKAS

Savaitė Seime ir Vyriausybėje

Šią savaitę valdžios "piramidė" spiegė kaip ant keptuvės. Labiausiai ji buvo įkaitinta dėl vadinamojo "Slaptojo Maišiagalos memorandum". Priminsime, kad pagal ši dokumentą, pasirašytą Maišiagaloje, kai susitiko trijų Baltijos šalių preidentai ir premjerai, bus nustatoma Lietuvos ir Latvijos siena, ypač jūros. Kaip parodė Lietuvos televizija, slaptai susitarata, kad Lietuva netenka svarbiausių naftos telkinių, kurie pagal memorandumą perreina Latvijos žinion. Ryga, pasirodo, jau pasirašiusi šiu telkinių eksplotavimo susitarimą su viena užsienio firma.

"Maišiagalos memorandum" sukėlė įtampą šalyje. Opozicija pareikalavo, kad atsistatydintų Užsienio reikalų ministerijos pareigūnai. Dokumento turinį ir pasekmes Lietuvai praėjus savaitgalį svarstė Seimo opozicijos atstovai. G.Vagnorius įtaria, kad susitarimas gali būti susijęs su kai kurių pareigūnų naftos bizniu. Matyt, nusikaltamos gijos per Rygą veda į Rusiją, kuri šalia Būtingės norėtų turėti savo stebėjimo, o gal ir ekonominio šantažo bazę.

Ta proga vienas opozicijos atstovas prisiminė slaptus Moltovo-Ribentropo protokolus, kurie suteikė teisę dviem grobuonims pasidalinti Baltijos šalis, o vėliau - aneksuoti.

Siekdamas sušvelninti protestus, P.Gylis pirmadienį išskrido į Rygą, bet ir iš susitikimo su Latvijos prezidentu bei užsienio reikalų ministru išsamios informacijos neturime...

Slapukavimas su tauta tėsi... ■

Prezidentas A.Brazauskas antradienį Seime bandė paaiškinti situaciją. Jo kalba buvo transliuojama per radiją. Išklausius kalbos, nei šalies ekonomikos padėtis, nei "Maišiagalos memorandum" reikalai nepaaiškėjo. Dangstydamiesi frazėmis apie būtinumą apsaugoti nuo užsienio interesų Lietuvoje, šalies vadovai pirmiausia saugosi nuo savo žmonių akių. Apžvalgininkai mano, kad valdantiesiems nereikėtų žaisti tokią žaidimą, norint, kad vėl juos lydėtų praėjusių Seimo ir Prezidento rinkimų sekė.

■ Pirmadienį nuo pat ryto Prezidentas tarėsi su 10 komercinių bankų vadovais. Susitikime dalyvavo premjeras, finansų ministras, LB vadovai. Jis taip pat vyko už uždarų durų.

Tai buvo pirmas susitikimas su šalies bankų elitu, praėjus beveik dvejims metams. Prezidentas domėjos situacija Lietuvos bankuose, nes ji pasikeitė. Sékmingai įvedus litą, o paskui ji susiejus su doleriu ir įkūrus mistišką Valiutų valdybą, bankrutavo arba yra prie bankroto ribos 9 bankai. Taigi pas Prezidentą nebuvo kviečti dar 9 Lietuvos bankų vadovai, kurių reikalingumu, matyt, abejojama.

Pasikeista nuomonėmis apie bankų saugumą (po Estijos "Hanza" banko apiplėšimo), apie ekonomikos įtaką bankų stiprumui, apie indėlių draudimo fondo sudarymą. Nebuvo apeita "Aurabanko" akcijų pasidalijimo tarp LITIMPEKS ir Akcinio inovacinių bankų problema, taip pat - šių bankų jungimosi procesas. Prezidentas pritarė bankų jungimuisi, nes tai padėtų pritraukti į Lietuvą investicijų, sustiprintų mūsų bankus Vakarų finansininkų akysē.

Bet buvo pabrėžta ir kita: nuo reorganizavimų neturi nukentėti indėlininkai, bankų akcininkai, visi jų klientai.

■ Savaitės pradžioje Vyriausybėje įsiplieskė diskusijos dėl teisėsaugos problemų. Vilniaus prokuratūros ir policijos vadovai niekaip nenori pripažinti, kad jie nuleido rankas prieš nusikalstamų grupuočių siautėjimą. Dar vieną lašą į šią karčią taurę įpylė stambaus verslininko R.Grainio susprogdinimas Vilniaus centre ir jo mirtis.

Matyt, kai kas, ieškodamas R.Grainio ryšių su čečėnais, norėtų nukreipti visą atsakomybę nuo tikrujų kaltininkų. Seimynarys A.Patackas paaiškino, kad tokie nusikaltimai nebūdingi čečenų tautai, ir šaknų reikia ieškoti Lietuvoje bei Rusijoje.

■ Įvykęs antrasis pasaulio parlamentarų suvažiavimas Tibeto klausimais mums siūlo mintį, kad mažų tautų likimas pavojuje. Konferencijos organizatoriai priėmė atsišaukimą ir dėl Čečenijos. Tai rodo susirūpinimą tokų tautų likimu pasaulyje. Tuo tarpu valdžios pareigūnai jau kelintas mėnuo diskutuoja... geri ar negerti iki 11 valandos...

Miei mūsų skaitytojai!

Prašome "Tremtinį" užsisakyti paše pusel metu.
Leidinio kaina pusel metu 14,40Lt (pašto paslaugos 4,32Lt).
Prenumerata baigsis birželio 10d. "Tremtinio" indeksas 67388

1995m. birželis

TREMINTINYS

Nr. 21 (162)

2

Kreipimasis

Į Lietuvos Respublikos Vyriausybę, Seimą, politines partijas, Lietuvos žmones

1995m. LR Vyriausybė paskyrė I laipsnio valstybines pensijas neinformuojant visuomenės, už kokių nėra opelius kai kuriems asmenims jos bus mokamos. Matyt, LDDP nori irodyti, kad gynė Lietuvos nepriklausomybę ir ją išdave, kūrė ir griovė, budelis ir auka niekuo nesiskiria.

Mums kelia nerima, kad tarp gaunancių šias pensijas yra aktyvių sovietinio gyvenimo būdo propaguotojų, TSKP CK veikėjų, kovoju sių prieš savo šalies nepriklausomybę, šmeižusių nesitaikstančius su sovietine okupacija, priklausiusių svetimų valstybių tarnyboms.

Norėtume paklausti, kuo motyvuodama LR Vyriausybė paskyrė I laipsnio valstybines pensijas V.Beriozovui, L.Diržinskaitei-Piliušenko, V.Reimeriu ir kitiems? Kas slepiasi po trumpu apibūdinimu "visuomenės veikėjas, poetas"?

Visa tai verčia nerimauti, kad gal greit ateis laikai, kai I laipsnio valstybines pensijas gaus ir tokie "visuomenės veikėjai" kaip E.Eismontas, N.Mitkinas ar net M.Burokevičius su V.Ivanovu.

Pageidautume, kad skiriant I laipsnio valstybines pensijas spaudoje būtų apibūdinta pretendentų politinė, visuomeninė, kultūrinė veikla. Visuomenė turi žinoti, už ką, kam ir kiek Valstybė moka.

Kviečiame Lietuvos žmones pareikšti nuomonę apie asmenis, kuriems paskirtos I laipsnio valstybinės pensijos. Netylēkime, protestuokime, rašykime, kreipkimės į LR vyriausybę.

Tėvynės Sąjungos Rokiškio skyrius T.ALEKSIJUS
Krikščionių demokratų partijos Rokiškio sk. T.CHADYŠAS
PKTS Rokiškio skyrius Z.GONČIARUKIENĖ
Tautininkų sąjungos Rokiškio skyrius M.VILEKIŠKIENĖ
Rokiškio šaulių skyriaus rinktinė V.STRUMSKYS
Rokiškio darbininkų sąjungos skyrius J.KONDRAŠKA

Nostalgija dar gyva

Turbūt visa Lietuva nustebė netikėtu Seimo daugumos sprendimu prilyginti TSKP aukštostosios partinės mokyklos diplomus institutui, universitetų diplomams. Tai absurdas! Juk visi žino, kad partinėse mokyklose svarbiausia disciplina buvo marksizmas-leinizmas!

Šiandien su tokiais mokslo galima susipažinti ir įgyti partinės mokyklos žinias, perskaičius Igorio Budničiaus knygą "Partijos auksas". Čia marksizmas-leinizmas atskleistas kur kas atviriau, tiksliau ir plačiau, negu buvo dėstoma aukštostose partinėse mokyklose. Turbūt nė vienas Seimo narys, turintis partinio mokslo diplomą, negalėtų paneigti tos knygos faktų.

Apie visa tai aš girdėjau dar 1946-1951m. Čiukotkos lageriuose, kur teko kartu kalėti su buvusiais Kremliaus aukšto rango vadais, vėliau Stalino suvarytais į Čiukotkos lagerius ilgiems metams kalėti. Dauguma jų nežinojo, kokia jiems paskirta bausmė ir kada išeis į laisvę.

Mano supratimu, tuo gestu LDDP atvirai save demaskavo, parodė, kad yra niekuo nepasikeitusi (tik pavadinimu), likusi senoji TSKP. Gaila, kad tam įstatymui pritarė ir Lietuvos Prezidentas.

Aleksandras JUŠKA

Druskininkai

Nejaun valdžia bejėgė?

Labai nemalonu ir graudu girdėti, kad Lietuvos jaunimas nenorai tarnauti savo šalies kariuomenėje, kad kariuomenė neturi autoriteto.

Manau, kad kariuomenės autoritetą griauna pati valdžia savo aplaidumu. Juokinga klausytis kariuomenės vadų nusiskundimų, kad daug neteisybės naujokų komisavimo komisijose. Dažnas priešmėnesi buvęs sveikas jaunuolis staiga "sunkiai suserga", arba komisijos pripažystamas nesveikas, o po mėnesio, norėdamas stoti į policijos mokyklą ar kur kitur, vėl tampa sveikas. Galbūt karių vadai čia mažai ką begali padaryti, bet ką veikia valdžia- Seimas, teisingumo organai, Sveikatos apsaugos ministerija? Kodėl leidžia komisių įsivyrauti tokiai netvarkai? Neaugi nemato, kad tose komisių įsiviešpatavę bausuksymininkavimas? Už pinigus sveikata perkama ir parduodama. O tas negeroves pašalinti reikia tik norėti. Ar jau Lietuvoje nėra sažiningų gydytojų, kuriais galima būtų pasikliauti ir sudaryti respublikinę kontrolinę komisiją, kuri galėtų nors po keletą jaunuolių iš rajonų perkomisuti. Nustačius klastotę, kaltininkus reikėtų griežtai nubausti, kaip nusikaltusius Tėvynei. O už Hipokrato priesaikos sulaužymą- visam gyvenimui atimti mediko diplomą. Nors keletą taip nubaudus, paskelbus per televiziją ir spaudą, reikalai greit pagerėtų. Sveikos būtų jaunuoliai, kartu baigtu sių visuomenės piktinimasis, kad turtinčių tėvų sūneliai nuo kariuomenės išsiperka, o varginčiai gyvenančių net ir silpnės sveikatos tarnauja.

Aleksandras JUŠKA

Druskininkai

ĮVYKIAI

RADVILIŠKIS. Gegužės 27d. įvyko buvusių Norilsko politinių kalinių susitikimas. Likimo broliai susibūrė į organizaciją "Norilsko vyčiai". Radviliškio bažnyčioje buvo aukojamos Šv.Mišios ir pašventinta "Norilsko vyčių" vėliava. Tarp žuvusių už Lietuvos laisvę prisiminti žuvę kalėjimuose, lageriuose ir 1952m. Norilsko lagerių kalinių sukiliame.

Susitikimo dalyviai padėjo gėlių ir uždegė žvakes prie memorialinio akmens, ženklinančio žuvusių partizanų išniekinimo vietą (prie buvusių stribų būstinių), ir aplankė kapines, kur ilsisi palaidoti partizanų palaikai.

Susitikimas tešėsi vid. mokyklos salėje. Sugiedėjė valstybinį ir "Norilsko vyčių" (aut. Česlovas Kavaliauskas) himnų kalbėjomės apie savo veiklą; aptartas ir patvirtintas šios organizacijos statutas. Apie Lietuvos šiandieninę politinę padėtį ir Seimo darbą kalbėjo J.Listavičius, sveikinimo žodį taré Radviliškio meras, dainavo LPKTS Radviliškio skyriaus choras.

Stasė STABINGIENĖ

1955m. Norilskas.
iš J.Aleksos asmeninio archyvo

Prie partizanų kapo Radviliškyje

Du jubiliejai Vilkijoje

Gegužės 21d. popietę į Vilkijos kultūros namus rinkosi politiniai kaliniai, tremtiniai ir miestelio gyventojai pamineti penkerių metų sukaktį nuo tremtinii dainų ansamblio Vilkijos kultūros namuose iškūrimo. Jubiliejų šventė ne tik ansamblis, bet ir jo vadovė tautodailininkė Rozalija Rimkutė. Tą dieną jai sukako 60.

Zir D.Kolasinskų aukštesniojoje liaudies amatų mokykloje buvo surengta jos darbų paroda. Kultūros namų salėje klausėmės tremtiniai, partizanų dainų. J.Aiščio poeziją skaitė tremtiniai vaikai, ansamblio dalyviai.

Iškilmėse dalyvavo Kauno raj. meras V.Sanvalaitis, Kauno raj.kultūros ir švietimo sk.kultūros sektorius vadovė V.Visockienė. Atvyko Čekiškės parapijos klebonas, Rietayo keturių seserų liaudies muzikos ansamblis, dainininkės iš Betygalos. Šventėje dalyvavo miestelio seniūnė G.Lelešienė, PKTS Vil-

Šventės akimirka
Reginos VENSKŪNIENĖS nuotrauka

kijos sk. narė.

Gėlės, dovanos įteiktos ne tik choro vadovei (rajkultūros sk.vedėja pasakė, kad ansambli reikia vadinti choru), bet ir visiems choro dalyviams, o atėjusieji į šį ansambli prieš penkeilius metus buvo apdovanoti pagyrimo raštais.

Programą vedė I.Stilpaite.

V.ŠTILPA

Vilkija

Lietuvos Respublikos Vyriausybės Nutarimas

1995m. gegužės 5d. Nr.645, Vilnius

Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 1995m. vasario 22d. dekreto Nr.553 "Dėl asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, sarašo sudarymo ir jų atminimo įamžinimo" įgyvendinimo

Siekdama įgyvendinti Lietuvos Respublikos Prezidento 1995m. vasario 22d. dekreto Nr.553 "Dėl asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, sarašo sudarymo ir jų atminimo įamžinimo" (Žin., 1995, Nr.17-337), Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutaria:

1. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras turi:

1.1. parengti atminimo ženklių, simbolių ir paminklų genocido aukoms ir asmenims, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, sarašo sudarymo ir įgyvendinimo valstybinės 1996-2000 metų programos projektą ir iki 1995m. rugpjūčio 15d. paiekti į Lietuvos Respublikos Vyriausybę tvirtinti;

1.2. parengti techninę bazę, kurios reikia audiodvizualinei ir ikonografinei medžiagai apie asmenis, nukentėjusius už pasipriešinimą okupaciniams režimams, rinkti ir kaupti specialiame fonde;

1.3. parengti ir išleisti šiuos išplėstinius sarašus - specialiuosius enciklopedinius leidinius apie:

1.3.1. okupaciją metais buvusius politinius kalinius;

1.3.2. okupacinių represinių tarnybų nužydutus rezistentus;

1.3.3. partizaninės kovos už Lietuvos nepriklausomybę dalyvius;

1.3.4. tremtinius;

1.3.5. neginkluotosios rezistencijos dalyvius;

1.3.6. represijų organizatorius bei vykdymus;

1.4. parengti ir 1996m. išleisti Lietuvos politinių kalinių išplėstinius sarašo - specialiosios enciklopedijos I tomą, vėliau kaipmet - ne mažiau kaip po tomą;

1.5. rengdamas Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto projekta, numatyti lėšas asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, atminimo įamžinimo valstybinei programai vykdyti.

2. Vidaus reikalų ministerija, Lietuvos archyvų departamento, Kultūros ministerija turi teikti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrui informacinių paramų sudarant asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, sarašą ir vykdant tų asmenų atminimo įamžinimo valstybinę programą.

Ministras Pirmininkas Adolfas Šleževičius
Taisingumo ministras Jonas Prapiestis

1995m.birželis

REMTINYS

Nr. 21(162)

3

Geriau, geriau - pamečiau galvele...

"Valstybės žinios" paskelbė "Alkoholio kontrolės įstatymą ir Seimo nutarimą dėl šio įstatymo "52 straipsnyje nurodytų straipsnių įgyvendinimo".

Įstatymas priimtas gerokai pavėlavus. Jau susiformavo grito lito komercinės struktūros, mokesčių nemokėjimo tradicijos ir išradinės alkoholinės gėrimų falsifikavimo "technologijos". Visa, kas padaroma nelaiku, visada kainuoja brangiau. Nebus lengva įgyvendinti šį įstatymą. Džiaugtis galima tik tuo, kad visuomenės spaudžiamas Seimas galu gale ryžosi tokiam žingsniniui.

Apibréžiamos pagrindinės sąvokos, pavyzdžiu, alkoholiniais gėrimais vadinti "gėrimai, kurių tūrinė etilo alkoholio koncentracija sudaro nuo 1 iki 50 procentų". Taigi net silpnas alus priskiriamas prie alkoholinės gėrimų.

Alkoholio kontrolės įstatymo paskirtis - "mažinti bendrajį alkoholio suvarojimą, piktnaudžiavimą alkoholiu, jo daudžią žalą sveikatai ir ūkiui, nustatyti alkoholio produktų gamybos ir prekybos valstybės monopolio įvedimo bei valstybės monopolinės teisės gaminti, parduoti ir importuoti šiame įstatyme nustatytus alkoholio produktus".

Bus padėti alkoholio kontrolės teisinių pagrindai. Valstybė numato, kokias būdais bus vykdoma alkoholio kontrolės politika (3 str.). Pirmiausia mokesčiai bus mažinamas "alkoholinės gėrimų prieinamumas". Bus ribojamas "privatus pelnas, gautas iš alkoholinės gėrimų gamybos, importo ir prekybos".

Kaip žinoma, vien draudimais ir ribojimais ne ką pasieksi. Tad numatoma

daugiau informuoti visuomenę apie alkoholio daromą žalą gyventojų sveikatai, socialinius ir ekonominius ūkius nuostolius. Valstybė žada remti blaivybės organizacijų veiklos programas ir skatinoti "laisvos nuo alkoholio socialinės aplinkos formavimą ir socialinę veiklą".

Leidimai verstis alkoholio didmenine prekyba bus išduodami tik vienieriems metams ir konkurso tvarka. Seimas nustatė, kad vienam tūkstančiui miesto gyventojų "pagirdyti" turi užtekti vienos parduotuvės, t.y. vieno leidimo. Tūkstantis kaime gyvenančių piliečių gali pirkti gėrimus iš dviejų prekybininkų.

Kurortinio sezono metu alaus ir silpnų gėrimų (silpniesnių kaip 22 proc.) prekybos normatyvus nustatinės savivaldybės. Poilsiautojų troškulys tikrai nekankins. O draudimų pardavinėti alkoholi net 17. Nebus leidžiama prekiauti falsifikuotais gėrimais, namų gamybos aliumi bei vynu. Negaus nusipirkti buteliuko dar aštuoniolikos nesulaukęs ponaitis, jau gerokai įkaušės, bet dar troškilio nenumalšinės pilietis ir uniformą dėvintis pareigūnas. Jau pasigirdo protesto balsų- ar nepažeidžiamos policininko ar kariškio pilietinės teisės?

Pilstomais alkoholiniais gėrimais gali prekiauti tik stacionarinės viešojo maitinimo įmonės.

Prie maldos namų, atstumu, kurį nustatys savivaldybės kartu su religinėmis bendruomenėmis, taip pat nebus draudžiama prekyba alkoholiu, kaip ir sveikatos priežiūros, sporto įstaigose ir jų teritorijose.

O masiniuose sporto, kultūros, šven-

tiniuose religiniuose renginiuose bus leidžiama prekiauti gėrimais, kurių alkoholio koncentracija neviršys 12 proc. Šio įstatymo veiksmingumas bus patikrintas per Jonines.)

Valstybinė įstaigose uždrausta varoti alkoholinis gėrimus, išskyrus oficialius priemimus. Taigi ministrai ir Seimo nariai savo darbovietėse, sutikdami aukštą užsienio svečią, galės gurkštelti šampano, bet savivaldybėse vardadienius teks švesti sausai.

Šis įstatymas, kaip ir daugelis kitų, ganetinai "kreivas" nuo pat atsiradimo dienos. Seime pasigirdo gąsdinimų- atseit suvaržymai, apribojimai paskatins pilstukų ir bobučių veiklą, ir todėl įstatymas skubiai taisytinas arba jo apskritai nereikiėjo priimti. Iš tiesų įstatyme gausu juridiinių kazus. Štai įstatymas ir Vyriausybės anksčiau priimtas nutarimas leidžia pradeti prekiauti alkoholiu nuo 11 val., bet prekybos pabaiga pora valandų skiriasi. Vyriausybė siūlė Seimui priimti pataisas, tačiau Prezidentas įstatymą pasiraše.

Kelių ministerijos iniciatyva Vyriausybėje pradedami nagrinėti tik ką iškepti įstatymo pakeitimų projektai.

Sunku pasakyti, kur šiame žaidime baigiasi suinteresuotų milžiniškais neapmokestintinais pelnais įtaka ir kur prasideda jau tradicija tapusi Seimo veiklos praktika- leisti tinkamai neparengtus įstatymus ir čia pat imtis jų nepabaigiamo taisymo.

Iš vienu, ir kitu atveju gresia pavojus, kad iš sumanytos alkoholio kontrolės politikos gali likti tik devintas vanduo nuo kisieliaus.

Edmundas SIMANAITIS

IVYKIAI

ŠAKIAI. Gegužės 20-21d. vyko Zanavykų šventė, į kuriai zanavykai suvažiavo iš Klaipėdos, Panevėžio, Kauno, Vilniaus, net ir iš užsienio. Buvo surengta konferencija "Zanavykijos kultūros raiada", kurioje nuolat buvo minimi iš šio krašto kile Lietuvą garsinantys mokslininkai, rašytojai, menininkai. Atskirai paminėti ir pagerbti čia gime Nepriklausomos Lietuvos karininkai, žuvę sovietiniuose kalėjimuose ir lageriuose.

Lukšiuose pašventintas 190-ųjų gimimo metinių proga paminklas rašytojui kun. Antanui Tatarėi - 1863m. sukilio rėmėjui, caro valdžios ištremtam į Rusiją. Paminklą šventino Sintautų bažnyčios klebonas kun. Antanas Maskeliūnas. Prie paminklo kalėjė Zanavykų bendrijos pirmininkas Albinas Vaičiūnas. Jis pasakojo, kad A.Tatarė gime Rygiškių k.Griškabūdžio parapijoje, buvo uolus Zanavykijos ūkininkų švietėjas, pagalbininkas, po 1963m. sukilio daug metų gyveno tremtyje, palaidotas Lomžos kapinėse. Paminklo autorius Vytas Cekana. Skulptorius pasiryžęs įkurti skulptūrų slėnį, įamžinti visus žymius Zanavykijos žmones, tremtinius ir politinius kalinius.

Lukšiuose pastatytą labai graži "Atminties koplyčia", kurioje iš akmenų su žuvusių partizanų, politinių kalinių ir tremtinų pavardėmis sumūrytas paminklas. Greta jo užrašas: "Lietuvių tautos kančių pradžia - 1941". Čia stiepiasi ir įdomus koplytstulpis, pastatytas 1989m. Tokie paminklai ilgai priims tautos kančias.

Kestutis BALČIŪNAS

Kaunas

Mokesčiai darosi nebepakeliami

Telšių rajono savivaldybės merė D.Mileikienė kreipėsi į Vyriausybę ir rajonų savivaldybės sąjungą raštu, kuriamė rašoma, kad "nuolatinis mokesčių bei kitų tarifų didinimas gyventojams darosi nebepakeliamas, juolab kad valstybė ketina visiškai nebedotuoti, o šiu problemų sprendimą pavesti savivaldybėms, kuriose biudžeto pajamų planas nebevykdomas šimtu procentų".

Merė primena Vyriausybei, kad žemės mokesčis padidėjo 1,8 karto. Duju, elektros energijos, vandens ir kt. tarifai pabrango 1,2-1,25 karto, o jei šilumos ūkis būtų perduotas savivaldybei, už šilumos energiją tektų mokėti 2,8 karto daugiau.

"Keturių asmenų šeima, gyvenanti dvieju kambarių bute, įvairių mokesčių per mėnesį turėtų sumokėti per 300 litų, t.y. dvigubai daugiau negu, pavyzdžiu, š.m. balandžio mėnesį. Iš šios sumos apie 200 litų tektų gyvenamuojų patalpų ir vandens šildymui", - rašo D.Mileikienė.

Teodoras ČAPAS

Ar deklaruos turtinius interesus?

Gegužės 25d. įvykusioje spaudos konferencijoje konservatorių frakcijos seniūnas A.Kubilius pranešė, kad savivaldybėse veikiančios konservatorių frakcijos artimiausiu metu pateiks etikos taisyklių projektą. Jame numatoma, kad asmeninius turtinius interesus deklaruos savivaldybių tarybų nariai ir valdininkų kategorijai priklausantys tarnautojai. Reikės deklaruoti gautas ir suteiktas paskolas, suteiktas garantijas, dalyvavimą nevalstybinių organizacijų veikloje, gautas dovanas ir pan.

A.Kubilius mano, kad priimti etikos taisykles bus priešinamas. Jei tos taisykles nebus priimtos, tai bus siūloma jų laikytis savanoriškai.

Projekte numatoma kiekvienam savivaldybės teritorijoje gyvenančiam piliečiui ar spaudos atstovui teisė susipažinti su deklaracijomis.

Rapolas DIRSÉ

Česlovas IŠKAUSKAS

Aktualus komentaras

Genocidas prieš mažas tautas

Mažųjų tautų sąjungos idėja prieš keturą metų buvo iškėlės prof. V.Landsbergis. Pasaulyje yra dešimtys tokų tautų, kurios pamintos po imperinių, didžiųjų valstybių padu ir kenčia politinę, ekonominę, dvasinę priespaudą arba visas jas kartu.

Tiesa, 1991 metais įkurta Neatstovaujamų valstybių organizacija (UNPO), bet jos misija gana siaura- skleisti informaciją apie šių tautų būklę. Dabar UNPO nariai- tai Jungtinėse Tautose ir kitose organizacijose neatstovaujamos tautos. Štai keletas jų: Tibetas, Rytų Timoras, Taivanis, Čečėnija, Ingūšija, Abchazija, Udmurtija, JAV indėnų tautos ir kt. Iki 1990-ųjų UNPO narėmis buvo Latvija ir Estija (Lietuva neprisiungė prie jos), bet, paskelbusios nepriklausomybę, jos neteko tokios teisės.

Vienas iš Tibeto konferencijos organizatoriu Vilniuje ir yra UNPO. Tibetas yra geriausias vergovės pavyzdys. Ši egzotiška šalis, kurią jau yra aplankę ir keletas lietuvių turistų, tebéra kontroliuojama Kinijos. Tiesa, Tibetas turi savo 46 narių parlamentą. 43 yra renkami, o tris škiria Dalailama. Parlamentas renkasi dukart per metus ir svarsto Tibeto vyriausybės tremtyje problemas. Politinių partijų nėra, nes jas draudžia Pekinas. Parlamentą renka tik tibetiečiai tremtyje, bet jis atstovauja visiems tėvynainiams.

Tibetas buvo okupuotas 1951 metais. Jo atstovai konferencijoje pripažino, kad Tibetas leidosi izoliuojamas nuo pasaulio ir negalėjo atispirti Kinijos įtakai. Pekinas pareiškė pretenzijas, kad nuo seno Tibetas yra jos dalis. Kaip sako tibetiečiai, ir Mongolijs panašiai gali elgtis, tvirtindama, kad 13a. užėmusi dalį Azijos ir Europos, yra šių teritorijų savininkė ir šiandien. Romanai kitados buvo užėmę Didžiąją Britaniją, tad ir Prancūzija bei Vokietija gali teigti, kad Londonas yra jų protektoratas.

Tibeto vyriausybės nėra pripažinusi né viena pasaulio valstybę. Tai ir dėl milijardinių Kinijos įtakos, ir dėl pasaulio visuomenės abejingumo mažos Himalajų tautos likimui. Dabar kuriasi nauji įtampos taškai. Pavyzdžiu, Čečėnija, kurią Rusija nori paversti Kaukazo Tibetu. Pažangiosios pasaulio jėgos stengiasi atkreipti visuomenės dėmesį į tą genocidą, vykdomą prieš mili Joninę čečenų tautą. Tai nėra lengva: ir su Kinija, ir su Rusija galingosios pasaulio valstybės flirtuoja, stengdamosi nepastebėti šių šalių nusikalstamos veiklos prieš tautas. Amoralus Vakarų veidas akivaizdus. Kai kas ir Lietuvoje pateisina tokią amoralią politiką, kitaip sakant, skatinā Lietuvos valdžią elgtis panašiai.

Tibeto sąsajos su Čečėnija ir kita okupuota kraštai liudija apie būtinybę mažoms tautomis vienyti globaliniu principu. Vardan ko? Vardan pačios lyg ir nudėvėtos sąvokos- Laisvės.

1995m. birželis

TREMINTINYS

Nr. 21 (162)

4

Lietuvių žurnalistai apie mūsų

Pavasario linksmybės

Jau saulelė vėl atkopdama budino svietą
Ir, žiemos šaltos triūsus pargriaudama, juokes.
Šalčių pramonės su ledais sugaišti pagavo,
Ir putodams sniegs visur į nieką pavirto.

Juoktis, kaip Donelaičio pavasario saulelei, ar ant vienos kojos šokinėti, dar nera ko. Bet, atrodo, buvusios komunistinės LDDP ledai eižėja ir ta jų šalčiu pramonė bent kai kur į nieką pradeda virsti. Tik pažiūrėkime.

Seimo pirmininkas Č.Juršėnas kovo 11d. kalbėjo apie kalčių atleidimą buvusiems bolševikinės okupacijos kolaborantams, kas reiškia, kad Č.Juršėnas pripažįsta (čia naujas, svarbus reiškinys) tautai jų pačių padarytus nusikaltimus.

Savivaldybių rinkimai kovo 25d. okupacijos režimo išaugintai, dabar kraštą valdančiai LDDP "ponstvai" taip pat dūrė pirštu į akį.

Pagaliau preidentas A.Brazauskas nutarė nevažiuoti į Maskvą sušokti pergalės kazoko su buvusių Lietuvos okupantu bei ankstyvesniu nacių santarvininku.

Č.Juršėno prašymas atleisti (išsidėmėkite: buvo pareikštasis prašymas atleisti, bet ne atsiprašymas ar apgailestavimas) už komunistinės valdžios okupacijos laikotarpio nusikaltimus lietuvių tautai bei Lietuvai yra reikšmingas bent dvieju požiūriais.

Pirma, prašymas atleisti reiškė aukščiausio Lietuvos valdžios pareigūnui prisipažinimą, kad rusų okupacijos metu buvo, na..., jų pačių nusikalsta... Kaip pirmas žingsnelis, čia jau šiokia tokia pradžia: Č.Juršėnas pasitumėjo tinkama, seniai laukta linkme. Jis tai darė, be abejų, galvodamas apie artėjančius savivaldybių, o galbūt ir apie prezidento ar Seimo rinkimus... Tiesa, nei Č.Juršėno, nei kitų buvusių didžiųjų komunistų alturuistiskais pareiškimais tikėti dar negalima. Tačiau svarbu, kad pirmą žingsnelį jis jau žengė, apie rusų okupacijos kaltes pradėjo kaip žmogus kalbėti.

Antra, panašaus pareiškimo nepadarė nei A.Brazauskas, nei A.Šleževičius. Gali būti, kad LDDP vyksta skilimą - toks pavasarinius ledos eižėjimus iki šiol iššalusioje komunizmo upėje. Taip pat gali būti, kad Č.Juršėnės partija ištūmė į priekį atgailauti, padarė politinio atpirkimo ožiu. Abi galimybės sako, kad LDDP ledas traška, kad keičiamas ligšiolinis nusistatymas, kad arogantiška politinė laikysena pasirodė nebepraktiška ir toliau nebepraktikuotina.

Pabréžtina, kad gražių žodžių drašmeliui atleisti reikia

džių, prašymelių atleisti reikia, tačiau to neužtenka: iš LDDP rankose esančios valdžios reikia konkrečių darbų. Pačiai pradžiai štai kad ir du labai paprasti ir lengvai įvykdomi uždaviniai. Šiaiškinti, viešai paskelbti ir patrakuti griežton atsakomybę visus tuos, kurie Sąjūdžio laikais terorizavo Sadūnaitę, Boguši bei kitus tautos žadintojus - juos pagrobė, vežiojo, po to paleido kažkur Gudijos miškuose. Tai būtų konkretus žingsnis. Seime reikia priimti Estijoje priimtą išstatymą, reikalaujančią ir skatinančią viešai prisipažinti buvusių KGB darbuotojus. Tai būtų aiškūs, pagarbos verti LDDP apsišvarinimo žingsneliai, irodymas, kad Č.Juršėno Seime pareikštasis prašymas atleisti nėra tik pavasarinio véjelio pūstelėjimas.

Laukiame žodžius patvirtinančių darbų.

Savivaldybių rinkimų rezultatai - svarbi vėtrungė Lietuvos politiniuose skersvėjuose. Aišku, kad LDDP savo valdymo kraitį pamatė ir dabar skubiai imas "gydytis". Šaukštus plauinant jau po rinkiminių pietų, prezidento A.Brazausko sprendimas nevykti Maskvon taip pat gali būti suprastas kaip politinio "gydymosi" terapija". Estijos prezidentas savo nusistatymą pareiškė daug anksčiau, iš karto ir žmoniškiau. Tačiau šis A.Brazausko politinis "lankstumas" iš esmės yra teigiamas.

Būdinga, kad rusai šiomis LDDP valdžios ponams nemalonimi aplinkybėmis į tai visiškai, atrodo, nekreipia dėmesio. Priešingai - jie savo pažeme skraidančiais prietaisais terorizuoją Lietuvos sostinę arba garsiai rėkauja, kad jie jėga gins rusų tautinių mažumų teises buvusiose Sovietų respublikose. Ši karta net patys LDDP didieji - nei Seime, nei Užsienio reikalų ministerijoje, nei prezidentūroje - negalėjo to "karinio chuliganizmo" (ministro P.Gylio Seime pavartotas terminas) pateisinti...

Už žydų naikinimą vokiečių okupacijos metu atsiaprāše A.Šleževičius ir A.Brazauskas. Imant Č.Juršeną, A.Brazauską ir A.Šleževičių kartu, iškyla naujas reiškinys - dabar abi okupacijos - ir vokiečių, ir rusų - padėtos ant to paties stalo.

Taigi atkopianti saulelė teikia šiokių tokijų vilčių net ir LDDP valdžios laikysenai.

Antanas DUNDZILA
Iš "Dirvos", 1995 05 04

Tarptautinės politinių kalinių ir komunizmo aukų asociacijos IV kongreso

Rezoliucija

Ketvirtojo Tarptautinės politinių kalinių asociacijos kongreso dalyviai vertina visus teigiamus teisinius, vyriausybinius ir organizacinis žingsnius, skatinančius demokratiškos plėtotę, teisingumo ir teisių gynimą, remiamą ir Jungtinių Tautų Organizacijos Europos Tarybos. Užtikriname, kad visi valstybiniai ir tarptautiniai organai gali tikėtis politinių kalinių organizacijų paramos kuriante demokratiją ir vieniant Europą.

Vertinant suprantamą moralinę politinių kalinių organizacijų pareigą ginti laisvę ir demokratiją, kartu atkreipiame dėmesį į kai kuriuos politinės plėtotes kartojimosi ir deformavimo faktus ir tendencijas atskirose postkomunistinėse šalyse.

Itin demoralizuojantis faktas yra tai, kad kai kuriose šalyse nusikaltimai prieš humanizmą nepasmerkti ir antikomunistinė kova neįteisinta įstatymu. Siekiant realiai atkurti teises, teisingumą ir demokratiją, Tarptautinės buvusių politinių kalinių asociacijos kongresas kreipiasi į šalių politikus, valstybinius, teisinius ir juridinius organus, taip pat tarptautines organizacijas, reikalaudami, kad komunistinio bloko šalių debolševizacija būtų pradedama nuo:

-tautos ir politinio gyvenimo teisiniu valymo nuo asmenų, aktyviai rėmusių totalitarines represines komunistinės sistemos akcijas;

-antikomunistinės kovos legalizavimo išstatymu;

-tarptautinio komunizmo kaip nusikaltamos ideologijos, praktikuojančios prievaratos politiką, kurios tikslas toks kaip ir fašizmo bei nacizmo, t.y. visų tautų ir šalių genocido pasmerkimo;

-nuteisimo asmenų, kurie komunizmo vardu darė nusikaltimus prieš žmoniją;

-objektyvaus antikomunistinės kovos istorijos kūrimo ir dėstymo mokyklose, kad nebūtų deformuojama istorinė sąmonė;

-buvusių politinių kalinių organizacijų veiklos gerų sąlygų sudarymo, dėmesio susitelkimo į moralinį autoritetą formuojančių demokratinių Centrinės ir Rytų Europos tautų charakterį.

Tikimės, kad mūsų kreipimasis atkreips jūsų dėmesį į demokratijos plėtotės problemą šalyse, kurios ilgą laiką kentėjo nuo komunizmo, o politinių kalinių asociacijų veikla ir sprendimai sulaiks jūsų pritarimo.

*Priimta Kongreso dalyvių Budapeštas,
1995 01 23*

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos išleistos knygos

1. Stanislovas Andriušis. "18 parų po žeme".

Buvusio Lietuvos Nepriklausomybės kovų savanorio, vėliau politkalinio atsiminimai. Iliustruota dokumentinėmis nuotraukomis. Išleista 1991m.

2. Vincas Gurskis. "Mūsų jaunystės auka".

Išgyvenimai, prisiminimai, apmąstymai ir tremtyje sukurti eileraščiai; yra dokumentinių nuotraukų. Išleista 1992m.

3. Česys Cemnolonskis. "Ažuolų sakmė".

Eileraščių, sukurtų Sibiro lageriuose ir tremtyje, rinkinys. Išleista 1992m.

4. Gediminas Almonaitis. "Grąžinkite man gyvenimą".

Politkalinio ir tremtinio atsiminimai (Sibiras). Išleista 1992m.

5. Leonas Vilutis. "Likimo mozaika".

Aktyvaus rezistencijos pradininko žemaitijoje ir Rytų Lietuvoje atsiminimai. Išleista 1992m.

6. Edvardas Skundikas. "Platūs rojaus vartai".

Paauglio prisiminimai apie likimo jam užkrautą sunkią tremtinio dalią. Išleista 1993m.

7. Povilas Pečiulaitis. "Šitą paimkite gyvą".

Lietuvos partizano, politinio kalinio, dabar JAV piliečio prisiminimai. Knygoje gausu vertingų archyvinų nuotraukų. Išleista 1993m.

8. A.Racėnas. "Komių žemėje".

Apybraiža apie tundros ir pelkių karaliją. Ten jau caro laikais, o bolševikmečiu nuo 1929-ųjų metų buvo tremiami valdžiai nepatikimi lietuviai. Yra keli žemėlapiai, archyvinės nuotraukos ir ten kentėjusių vardinai sąrašai.

9. "Laisvės kovų archyvo" priedas. G. Vaigausko KGB vadovėlis "Lietuvių nacionalistų kenkėjų veikla ir kova su jais"; iš rusų klb. išversta ir išleista 1992m.

10. "Iš naujausios Lietuvos istorijos". Dokumentų rinkinys apie A.Klimaičio- Kliugero ir K.Prunkienės veiklą KGB voratinklyje. Išleista 1995m.

11. Justinas Lelešius. Grafas ir Lioginas Balukevičius. "Džuko dienoraščiai".

Originalai imti iš KGB archyvų fondų. Daug vertingų archyvinų nuotraukų; slapyvardžių-pavardžių rodyklės. Išleista 1994m.

12. Generolas Povilas Plechavičius. Biografija.

Fotografuotas leidinys. Išleistas 1995m.

13. "Armija krajoja Lietuvoje".

14. Marytė Kraunelytė-Gerlikienė. "Mažoji Rudnelė".

Politkalinės jaunystės prisiminimai ir tragiskas šeimų bei Rudnelės kaimo likimas. Išleista 1995m.

15. Rože ir Alfonsas Jankauskai. "Maža Lietuva Irkutke".

Lietuvių meno saviveikla Irkutskė 1955-1962m. ir po trisdešimties metų Lietuvoje. Išleista 1994m.

Natalija PUPEKIENĖ

A.Paulavicius

Gegužės 13d. Kauno filharmonijos salėje buvo pristatyta Antano Paulavicius knyga "Aš palieku jums ramybę" (Akistatos su nepalūžusiais žmonėmis). Knyga pristatė poetas R.Keturakis. Ištraukas iš knygos skaitė aktorė I.Paliulytė. Dalyvavo

Akistatos su nepalūžusiais žmonėmis "Aš palieku jums ramybę"

knygą išleisti padėjęs "XXI amžiaus" vyriaus. red. K.Siugžda.

"Ši knyga glaudžiasi prie kūtų autorius knygų"- pasakė poetas R.Keturakis. "Joje gili namasi į gyvenimus nepalūžusiu žmonių, į tautos kartų istoriją. Tokios knygos dabar labai reikalingos. Apie tai reikia kalbėti drąsiai ir plačiau."

Knygoje pasakoja apie žinomus Lietuvos žmones, perėjusius visus "raudonojo pragarato ratus". Vieni tai patyrė miškuose, kiti tremtyje, kalėjimuose bei lageriuose, kiti - užsienyje priverstinėje tremtyje (pabėgelių stovyklose). Tai Antanas Miškinis, Antanas Kučingis, Bernardas Brazdžionis, vyskupas

Paulius Antanas Baltakis; buvę partizanai: Bronius Juospaitis, Vytautas Balsys, Albertas Petruskas, 1941 metų sukilimo dalyvis Feliksas Juodis ir daugelis kitų.

Knygoje spausdinami ir nauji Antano Paulavicius eileraščiai, naujai sukurtos giesmės "Agnus Dei" natos, yra nemaža nuotraukų, dokumentų.

Knygos pristatymą pajavirino "Tremtinų" choro dainos.

A.Paulaviciui už "Pasaulio lietuvių dainų šventei" sukurtą dainą "Už Lietuvą- Tėvynę Motiną" buvo įteiktas Lietuvos Respublikos prezidento A.Brazauskų padėkos raštas ir gėlės.

Natalija PUPEKIENĖ

1995m.birželis

TREMINTINYS

Nr. 21(162)

5

1945-ųjų vasario vidurys. P.Krūvelis-Aidas, K.Urbanavičius-Žaibas ir aš - Danielius, Aido tėviškėje (Prienai k.) slapstėmės patikimai po klėties grindimis išengtame bunkeryje. Gavome K.A.Varkalos-Žaliukos žinią, kad turime patikrinti ginklus ir būti pasirengę iš čia išeiti.

Vasario 15d. vakarą atėjo Žaliukas, K.Juočys-Šatas ir J.Gelčys-Perkūnas. Žaliukas Aido seseris Agnė ir Kotryna paprašė paruošti "paskutinę vakarienę". Tai reiškė, kad po jos visi iš čia išeisime. Aido tėvas pasižovė pavėžeti. Greitai pakinkė savo juodbėrius, o mes sukritome į šiaudų priklotas roges ir išvažiavome Prienai-Šilavoto viškeliu Klebiškio link.

Kur važiuojame, žinojo tik Žaliukas. Prie Pakiauliškio k. ribos jis sustabdė roges, padėkojo Aido tėvui už pavėžinimą. Netoliene nakties tamsoje dunksojo sodyba. Mes ėjome paskui savo vada jos link. Amtelėjo šuo. Tuoj pat kažkur kieimo užkaboriuose tūnojės sargybinis suriko slaptažodį. Žaliukas atsakė.

Suėjome į gryčią. Ties galiniu kambario langu, žibaline lempa apšviestas, balta drobule užtiestas, maža trispalve papuoštas stalas, o aplink jį, kiek suolai talpina, - mažne visi Prienų šilo partizanai. Puolėme sveikintis. Pirmasis į savo vyrišką glėbi Žaliuką griebė Šiaurys. Gal

Nestatykime užmaršties paminklų didvyriams

tik mėnesį išbuvome pasiskirstę į mažas 3-5 vyrų grupeles, bet švvakar mums visiems atrodė, kad matėmės labai seniai. Iš užstalės kilo Tabokius ir Rainys, jų sesuo Marytė, Dešinys, Kareivis, Pjūklas, Tigras, Kurtas, Kairys, Rickus ir dar vienas kitas.. Kai aprimo šurmuly, greta savo sesers Marytės sėdėjęs Šiaurys pakilo ir tarė: "Vyrai, jau keli mėnesiai kovojaime su okupantais, ir iki šios dienos nė vienas mūsų dar nepraliejome kraują už Tėvynę. Šiandien aš tai padarysiu pirmas..." Tai pasakės, pakélé vėliavėlę nuo baltos staltiesės ir ją pabučiavo. Tada greitai atsmaukė kairiosios rankos palaidinės rankovę ir trumpais staigiais peilio judeisais išrežė Vyties kryžių savo kairiosios rankos dilbyje... Mažomis srovelemis kraujas tekėjo riešo link ir lašėjo žemén. Marytė griebė tvarsčius, bet Vincas ją sulaikė: "Tegul, sese, mano kraujas suvilgo tėvų žeme..." Mes nė vienas žodžio neprataremė. Tik žiūrėjome į jo veidą, kietai suspaustas lūpas.

Žiūredami į šį jauną, fiziškai ir dviškai stiprų bendražygį, prisiminėme

patriotinę jo veiklą 1940-1941m. Pirniausia jis sutelkė buvusius bendramokslius - Prienų žiburiečius. Žaliukas, Šatas, Kirvis - jo bendraklasiai. Perkūnas, Žaibas, Bitinas, Klajūnas, Aidas, Šurmas, Aršusis, Šermukšnis - jo buvę bendramoksliai. Šiaurio (tada dar Žalvelniu vadinto) vyrai sudarė pirmajį ginkluoto pasipriešinimo branduolių Prienų šile. Tada šis kovinis junginys Kęstučio pulko 8-ąja kuopa vadinosi. Vėliau, 1945-ųjų pavasariop, kai grupuotėje jau buvo daugiau kaip šimtas vyrų, jai suitektas "Geležinio vilko" rinktinės vardas. Mes jį gerbėme ir mylėjome, tikėjome ir pasitikėjome juo visur ir visada.

Po 1945-ųjų Vasario 16-osios minėjimo Pakiauliškio k. sodyboje gavau užduoti: į partizanų gretas parvesti Kaune besislapstantį Lietuvos kariuomenės karininką Jurgį Krikščiūną. Mums reikėjo vadovaujančių kadru. Tik kovo mėn. pro Pažerus, Stanačius, Mozūriškes, pro mano tėviškė parkeliauome mudu į Dūmiškių k. Čia jis pasirinko Rimvydo slapyvardį ir garbingai jį nešiojo iki pat mir-

ties. Dirbo "Geležinio vilko" rinktinės, Dainavos štabe, Juozą Lukšą į Lenkiją išlydėjo. Ten ir žuvo.

Šilavoto įgulą šтурmavome naktį iš vasario 23 į 24d. Ne tik partizanų krauju sniegas nusidažė, bet geso ir pirmosios GVR kovotojų gyvybės. Žuvo Žaibo brolis Vytautas (Judošiu jis vadindavome), sužiesti buvo būrio vadas Perkūnas, Kurtas, ltn. M.Kuznickas-Briedis. Į Prienų šilą besitraukiant, mano tėviškėje sunkiai sužiestas mirė P.Liniauskas (slapyvardžio neprisimenu).

Sugrįžkime prie Senavaičių šeimos. 1945-ųjų balandžio 24d. Būdnykų kautynėse didvyriškai žuvo pirmojo mūsų sanitarė, Šiaurio sesuo Marytė. Birželio 15d. Degimų kautynėse žuvo Vincas-Šiaurys. Vėliau vienas paskui kitą žuvo Šiaurio broliai Jonas-Rainys, Pranas-Tabokius ir jaunelis Kaziukas, lageriuose - Juozas.

Penki broliai ir sesuo paaukojo savo gyvybes už Lietuvos Laisvę.

Noriu paklausti, ar ne tokiu šeimų pagerbimui ir jamžinimui reikėjo mums pradėti statyti Atminimo kryžius? Šiai didvyrių šeimai tik Užmaršties paminklą tepastatėme...

Jonas MATUKEVIČIUS-DANIELIUS
Marijampolės raj., Igliauka

Juozas LATOŽA

Grižau kad liudyčiau

I mokslus

tabdė arklius, o aš drebančiu balsu jam ir išpyliau: "Dieduk, močeka manės į penktą klasę nebeleis... Ką man daryti?" Jis buvo staigaus būdo, tad padrasinančiai ramino: "Nenusimink, aš tave leisiu..." Apsidžiaugiau ir... nusprendžiau, tėvams nieko nesakes, išeiti pas dėdė Praną, kuris valdė ūki, nors ir senelis Juozas dar buvo stiprus.

Išeiti nutariau skubotai, neapgalvojės, neapsvarstęs, su niekuo nepasitaręs, nes jaučiausi įskaudintas, nuskriaustas. Per pusmetį spėjau gerai pažinti pamotę: jau vien jos vardas mane sudrebinavo. Atrodo, eitum kur akys mato, kur kojos neša... Kartą kertame su Petru rugius, o sesutės pėdus riša. Kerta ir kaimynai- visas laukas nustatytas gubomis. Kaimynai prisėda valgyti pavakarių. Išalkę ir mes... Matau, kaip tėvas su močeka iškilmingai su "koče" parvažiuoja, tad pasiūnčiau sesutes į namus ką nors užvalgyti atnešti. Bet sesuo Onutė sugrižo ne tik be pavakarių, bet dar ir su melyne: pamotė liepusi tėvui ją bizūnu "pamaitinti"- atseit greit bus vakarienė, ką čia išsigalvoja...

Ir vis dėlto išeinant iš tėvo namų reikėjo su juo pasikalbėti. O dabar padariau klaidą: tėvas įsižieidė, kad su juo nesiskaičiau, jি paniekinau, jieidžiau...

Dėdė Pranas dėl mano išlaikymo pasitarė su mamytės broliu Jonu Jurgiliu ir jos pusbroliu Antanu Mozeriu- dar stambesniu ūkininku. Man atrodė, kad tolimesnis mano gyvenimas tarp trijų tokų pasiturių rėmėjų turėtų lygsviestu plaukti. Tačiau kuo stambesnis šeimininkas, tuo daugiau ir savų rūpėčių turi. Dažnai ne iš blogos valios, žiū-

rėk, ir užmiršta tą mažą vabalėli- našlaitį. Iš tiesų mane globojo dėdė Pranas, ir kitų dėdžių turtai čia niekuo dėti. Mokinukui, o dar našlaičiui, reikia ir meilės, užuojaus, nuolat atsiminti- gal jis valgyti nori, gal sasiuvinio nusipirkti neturi už ką?

Atmenu, kartą pristigau maisto ir centų sasiuviniai. Teko leistis į išmalados žygį pas dėdė Antaną Mozerį Gaurėje. Ėjau susikrimtęs ir vis galvojau: kaip iėjus pas dėdė reikés pasakyti, kad noriu valgyti, ir dar pinigų paprašyti?.. Dėdės namie neradau- jis su savo kulia-maja už 6 kilometrų žmonėms javus kūlę. Nueiti tuos 6 kilometrus- juokai, bet kaip paprašyti? "Dėde, duok pinigų..." Kokia gėda! Turbūt neturtingiausiam mokinukui lengviau negu man- turtingų dėdžių išlaikytiniui, auklētiniui. Antai mano klasės draugas Gargasas. Jo tėvas, būdavo, vienu arkliuku atveža keliis glėbius malkų, ir yra sūnui litas. Beje, Gargasas po penktos klasės įstojo į mokytojų seminariją ir ją baigė. Jei būciau išskurdžios šeimos, gal ir galėčiau nesigėdydamas prašyti. O aš iki mamytės mirties buvau aprūpintas viskuo, kas reikalinga.

Beje, mūsų gimnaziją pertvarkė į valstybinę atlikštesnią komercijos mokyklą, kuri dabar rengs kvalifikuotus ekonomistus, buhalterius, bankų, mui-tinių darbuotojus.

Mokslas sekėsi neblogai. Buvau ateitininkas. Kas mėnuo įėjau išpažinties, kas sek-madienis- prie šv.Komunijos, dalyvavau bažnytiniam mokinių chore. Tiesa, mėgavau pabūti vienas, pasvajoti Skaičiau di-daktinio turinio knygas, studijau šveicarų pedagogo Fiorsterio darbus.

Mokantis šeštoje klasėje, per Kalėdų

atostogas panelė Keserauskaitė, pas kuria gyvenau, siunčia mane į Kretingos vienuolyną- apsižiūrėti: gal ten man patiksiai. Ji dėl manės jau susitarusi... Nuvažiavau. Priemė mane labai meiliai, visi tokie malonūs. Pats vienuolyno viršininkas atnešė man į celę obuolių, juokavo su manimi, buvo labai geras, švelnus... O švelnumo aš buvau išsiligę: mamytė jau treji metai gulėjo kape. O komisaras- visų Lietuvos vienuolynų viršininkas- Bizauskas ir vienuolyno viršininką savo lipšnumu lenkė. Buvo jis žemo ūgio, mažesnis už manę, rudų skvarbių akių. Abu meiliai pakvietė mane vasarą atvažiuoti pas juos gyventi. Prižadėjau... Man tada atrodė, kad jie man pakeis mamytę... Skaudžiai apsirikau. Mamos niekas negali pakeisti, o ir jie abu iš tiesų buvo visai ne tokie, kokie man tuomet pasirodė... Tai buvo antroji lemtinga mano gyvenimo klaida!

Sėkmingai perejau į septintą klasę. Po dvejų metų būčiau baigęs aukštessnią komercijos mokyklą, o diplomuotam buhalteriui, prekybininkui- darbas užtikrintas. Juk čia dėstė sustiprintą matematikos kursą, komercinę aritmetiką, itališkąją dvejybinių ir amerikoniškąją buhalteriją, dar anglų ir vokiečių kalbą... Ir nuo karinės tarnybos buvau atleistas iki baigsiu mokyklą, o dėdės tikrai būtų rėmę iki galo...

Bet aš akli ryžausi užsidaryti tarp niurių vienuolyno sienų... Jeigu būčiau žinojės, kad ten nevalia džiaugtis, kad viršininkui matant negali net nusiyp-soti, už tai būsi baudžiamas!.. Tik galutinai ten persikėlęs įsitikinau, kokia pas pranciškonus nesuprantama, tiesiog viduramžiška, tvarka.

(B.d.)

1995m. birželis

TREMINTINYS

Nr. 21 (162)

6

Marcinauskų šeima

Leonardas Marcinauskas daug metų buvo Čiobiškio bažnyčios varpininku. Gyveno parapijos nameje, o žemės daržovėms, bulvėms pasisodinti duodavo klebonas. Su žmona užaugino tris sūnus ir dvi dukteris.

Vyriausasis sūnus Juozas, g.1911m., atitarnavęs Lietuvos kariuomenėje, vargoninkavo Giedraičiuose. Prasidėjus antrajai sovietų okupacijai, grįžo į Čiobiškį ir buvo Žaliojo Velnio štabo narys. Juozas gyveno pas kleboną Liudviką Puzoną. Dieną mokyklos patalpose mašinėle perrašinėdavo įvairius raštus. 1945m. vasario 16d. šstabas išleido laikraščio "Laisvės keliu" pirmąjį numerį, o kovo pradžioje- ir antrąjį. Parengus ir padauginus trečiąjį numerį, kovo 27d. mokykloje įvyko štabo posėdis. Dalyviamas pradėjus skirstytis, mokyklą apsupo stribai. Vyrai gynési, trys štabo nariai žuvo- leitenantas Jonas Markulis- Vaiduoklis, Juozas Marcinauskas- Pluta ir Mykolas Tveraga iš Rumiškės. Rago.

Janina Marcinauskaitė- Neužmirštuolė, g.1921m., baigusi Čiobiškio pradžios mokyklą, prižiūrėjo mokytojos Einorienės vaikus. 1944m rudenį Čiobiškio apylinkėse pradėjus organizuoti "Didžiosios kovos" apygarą, jos broliai išėjo partizanauti. I partizanų gretas įsitrukė ir Janina. Ji rašė:

"Buvaus Žaliojo Velnio ryšininkė, slapyvardžiu Neužmirštuolė. Palaikau ryšį su štabu, įsikūrusiu Čiobiškio vaikų namuose, ir su kitais ryšininkais, kurių jau nebéra gyvų. Prisimenu ryšininkę Aldoną Sipavičiutę- Velnio išperą. Kartą vykome su ja už Neries pas Žaliajį Velnį su užduotimi. Vėliau girdėjau, kad ji žuvo, bet kada ir kur- nežinau. Užduočių turėjau daug. Reikėjo pristatyti vaistus, tvartiniavą iš Musninkų. Siuvau raiščius ant rankovį (LLA).

Sunkiausia užduotis buvo, kai vieną naktį teko eiti per didelį mišką. Eidama vis drąsinau save, kad privalau nuvykti. Atgal grįžome jau su būriu. Pamatę priekyje ginkluotus žmones, iššokome iš rogių ir suguléme už jų. Buvo baisu. Bet greitai paaškėjo, kad tai saviškiai, ir viskas baigėsi laimingai.

Labai išgyvenau, kai nušovė broli Juozą. Dar ryta man pranešé, kad Čiobiškis apsuptas rusų kariuomenės. Pirmiausia apie tai pranešiau štabe esantiems partizanams. Jų buvo penki: mano brolis Juozas, Mikas Tveraga, Iln. Juozas Markulis, Stasys Misiūnas ir dar kažkas (nepameitu). Kariavai šaudé, o šaudymui nurimus man pranešé, kad kariavai pasišlépe gilioje. Aš nuéjau dar kai kam tai pranešti, ir grįžtančią mane sučiupo. Nuvedé į vaku namus, pastaté prie sienos, o antram eukste girdėjosi šūviai ir granatų sprogimai. Po to émė nešti negyvus ir guldysti prie mano kojų. Stebédami mane klausé: "Uzna još?" Bet aš "nepažinai" né vieno, nes neturéjau teisés, nors tarp jų buvo ir mano brolis. Nežinau, kaip galéjau ištverti.

Aš supratau, kad jie nusišové, nes žaidos buvo smilkiniuose. Liko vienas- Stasys Misiūnas- Senis. Jis suémé ir teisé kartu su manimi.

Po teismo iš Lukiskių mane nuvežé į Šilutę. Ten išlaiké gal tris ménescius, po to išvežé į Sibirą. Nepamenu tų vietovių pavadinimų. Dirbau miškuose, vėliau šachtose, aukso kasyklose (Sopka). Kai išleido iš lagerio, mus, 12 mergaičių (dvie buvo lietuviés), nuvežé į kaimelį Madauną už 72 km nuo Magadano. Ten susipažinau su būsimuoju savo vyru Daniūnu. Po metų gavome leidimą išvykti iš 1956m. lapk-

ričio mén. išskridome iš Magadano į Lietuvą". (Iš J.Marcinauskaitės laiškų)

Stasys Marcinauskas gimė 1918m. Baigė Čiobiškio pradžios mokyklą, tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Buvo Čiobiškio bažnyčios zakristijonu. 1944m. išėjo į Žaliojo Velnio būrius, nors buvo silpnos sveikatos (jau sirgo džiova). Žuvus broliui Juozui, buvo suimtas ir lageryje žuvo.

Vladas Marcinauskas, g.1923m., slapyvardžiu Tauras, buvo partizanų būrio vadinas ir brolio Juozo žuvimo dieną su dideiliu partizanų būriu (iš viso 45 kovotojai) buvo apsistojęs į rytus nuo Čiobiškio. Jo žmona Paulina Marcinauskienė, irgi ryšininkė, apsupus Čiobiškį, nubégo pas vyra ir išpėjo apie pavoju. Tauro būrys išvengė susidürimo su kareiviais ir stribais. Netrukus enkavedistai jį suémé, teisė, išvežé į lagerį. Iš ten Vladas mėgino bėgti ir buvo nušautas.

Tik jauniausioji duktė Elena, g.1929m., prasidėjus štabo šturmui, pabégusi iš namų pasišlépe ir liko nesuimta.

Tėvas Leonardas Marcinauskas labai sunkiai išgyveno tragiską sūnų žūtį, susirgo ir 1945m. spalio mén. mirė. Motina, likusi viena, gyveno pas žmones Rusių Rage. Duktė Janina, grįžusi į Lietuvą, apsigyveno Panevėžyje, pasiémé pas save motiną, kur ji 1974 06 05 mirė. Kartu su vyrų, vyriausiuoju sūnumi Juozu palaidota Čiobiškio kapinėse.

Yra žmonių, kurie pavasarį tvarko jų kapus. O kur brolių Vlado ir Stasio kapai? Kas juos prižiūri?..

Nebéra ir to namo, kuriame užaugo gausi Marcinauskų broliai. 1945m. pavasarį, tuo jau po Čiobiškio įvykių, stribai išvarė iš namų tévus ir namus nugriovėmatyt, ieškojo ginklų...

Viktoras ALEKNA

Partizanų spauda

"Laisvės kovų archyvo" 12-oje knygoje yra Algio Kašertos ir Dalios Kudytės straipsnis "Periodinė partizanų spauda". Tai labai turiningas pasakojimas apie partizanų kovas dėl Lietuvos laisvės ne tik ginklu, bet ir spaudsintu žodžiu. Lentelėje (psl.97) pažymėta, kad DKA šstabas 1945m. vasario ir kovo mén. išleido tris laikraščio "Laisvės keliu" numerius.

Noriu pridurti, kad DKA išleido dar bent tris laikraščius. Pirmasis laikraštis "Tirkroju keliu" ėjo dar 1944m. rudenį. Jis leido Ukmergės apskr. Musinkų valsč. Juodonių k. gyventojai Stasys Morkūnas- Vėtra, 1943m. baigės Ukmergės mokytojų seminarą, ir Henrikas Četkauskas. Jiedu išleido tris šapirografu spaudsintus numerius.

Po poros mėnesių Čiobiškyje DKA šstabas 1945m. vasario 16d. išleido pirmąjį "Laisvės keliu" numerį. 1945m. kovo 27d. sutriuškinus DKA štabą Čiobiškyje, žuvo abu jo leidėjai Jonas Markulis- Vaiduoklis ir Juozas Marcinauskas- Pluta.

1945m. gegužės mén. Čiobiškio parapijos Burniškių k. Žemaičio sodyboje išleistas laikraštis "Nepriklausoma Lietuva". Jo redaktoriai nežinomi. Šio laikraščio išleisti bene keturi numeriai.

1945m. gegužės mén. Žaliasis Velnias nuvyko į Kaišiadorių apskr. Geuginės bažnytkaimi. Ten su klebonu

Steponu Rudžioniu- Vėju svarstė spaudos reikalus. Redaktoriumi paskyrė Keižioniu pr. mokyklos inokytojų Gandą (sl., pavardė nežinoma), kuris išleido DKA laikraštį "Žalioji giria". Jis ir dabar prisimena Čiobiškio apylinkių žmonės. Bet koks jis buvo, kiek numerių išėjo- nežinia. Tik Čiobiškio klebonas kun. Liudvikas Puzonas, suimtas

Nuotrauka iš V.Šniūtes asmeninio archyvo

1946m. vasario 7d., tardytojui prisipažino: "Praėjusią žiemą mokytojas Kunigėlis (Stasys, Čiobiškio pradžios mokyklos mokytojas) davė paskaityti laikraštį "Žalioji giria". Visų straipsnių neskaičiu, nes ilgi, o tik užsienio politiką, straipsnelį, kuriame buvo surašyta 12 Trumeno punktų, ir vėl grąžinau mokytojui" (kn. "Žudikai bažnyčios prieglobstyje", 1963m., p.177).

Mokytojas Stasys Kunigėlis (1922-1977) man pasakojo, kad jis iliustravo "Žaliajį girą".

Ar išliko bent vienas šių leidinių egzempliorius?

Viktoras ALEKNA

Mūšis Raudgirio miške

Noriu patikslinti G.Petrulienės straipsnyje "Nelaimėje draugą pažinsi" (1994m. "Tremtinys", Nr.32) aprašytus 1945m. liepos 12-osios įvykius ir atsakyti į nepagrįstus mano ir brolio įtarinėjimus.

Pradėsi kiek iš anksčiau. Per 1944m. Kūčias šeši Kražių (Kelmės raj.) partizanai pirmieji įžengé į Raudgirio mišką. Tai buvo Aleksas ir Jonas Jurkūnai, Stasys ir Jonas Šneidžeriai, Pranas ir Kleopas Žiauberiai (aš su broliu). Raudgirio miške įsiruoštame bunkeryje išbuvoome iki pavasario.

1945m. balandžio pradžioje pas mūs iš Raudgirio mišką atėjo Nemakščių partizanai: Vincas, Juozas, Jonas, Stasys Milkintai, du broliai Jonušai, trys broliai Kybartai, Povilas ir Jonas Mėliniai, du broliai Veidai, Povilas Juškys.

1945m. gegužės mén. pradėjo rinktis nešėjė į raudonąją armiją Kražių apylinkės vyrai: Feliksas ir Vladas Ražauskai, buvęs Kražių policijos tarnautojas Ivoškevičius, Kleopas Milašauskas, Juozas Drimeikis, Stasys Mockus, Antanas Jokubauskas, Stasys Steckis, Vladas ir Povilas Cibulskiai, Steponas Steponavičius ir kiti. Jie išėjo į mūsų būrį.

1945m. liepos 12-osios naktį aš stovėjau Raudgirio miške sargyboje. Vos švintant atėjo ryšininkas Bronius Indruška (iš Pamergių k.) ir pranešé, kad

nuo Skaudvilės mūsų miško link išvažiavo trys sunkvežimiai su stribais ir enkavedistais. Skubiai sukilome ir išėjome į miško. Atėjusi Jakštaitė (iš Paplūšių k.) pranešé, kad jų apylinkėje pasirodė rusų kareiviai. Mūsų buvo apie 30 žmonių. Pasidalijome į du būrius: vieni nuejome į Raudgirio pietų pakraštį, kiti- į jo šiaurinę dalį, Paplūšių k. link. Už Pluščių upelio plytėjo dvi sodybos.

Povilas Juškys ir Kleopas Milašauskas nuvėjo saugoti tiltą per Pluščios upelį, o mes pasiruošėme kautynėms.

Po valandos iš minėtųjų sodybų, šaukdami "Vperiod" (Pirmyn!) rusų kareivai puolė į mišką. Mes juos pasitikome dviem kulkosvaidžių tratėjimu. Enkavedistų buvo daug: už pirmos linijos kilo antroji vora...

Pamatę, kad jėgos nelygios, nutarėme pasitraukti ir prisijungti prie kitų partizanų. Susitikę su savaisiais, pasigedome Kleopo Milašausko ir Povilo Juškio. Po kurio laiko grįžęs Povilas pranešé, kad Kleopas Milašauskas žuvo. Jo žūties aplinkybės buvo tokios. Pamatę puolant į mišką enkavedistus, Povilas su Kleopu pasitraukė į miško pakraštį Budraičių k. link. Kleopas pasiskundė skausmu sprande (buvo iškilusios vytys) ir stabtelėjo perristi žaizdą. Tuometu pasigirdo automato serija, ir Kleopas buvo nušautas. Taip žuvo vos 19 su-

laukęs drąsus jaunuolis Kleopas Milašauskas. Jam nereikėjo aukotis dėl kitų, kaip rašoma straipsnyje "Nelaimėje draugą pažinsi", nes partizanai nebuvę apsupti, galėjo pasitraukti.

Noriu paminėti kitus straipsnio netikslumus: mano brolis Kleopas iš šio susirėmimo nepabėgo "pasičiupęs arkli". Tai atsitiko visai per kitą susirėmimą (1947m. sausio mén.) ir visai kitomis aplinkybėmis. Antra, gerb. G.Petrulienė mums į mišką vežti maisto su rogutėmis negalėjo, nes jos brolis pas mus buvo du vasaros ménescius... Trečia, mes su broliu nepasitraukėme iš kovos, o abu partizanavome iki 1947m. vasario mén.

Mane suémé išduotą 1947m. vasario 11d. Kaune, Laisvės alėjoje. Buvo nuoštėtas 25m. laisvės atėmimo ir 5m. teisių pažeidimo. Kalė jau Džezkazgane, Balchaše ir kitur iki 1956m. Nemanyčiau, kad to buvo per mažai, ir kad dabar dėl to turiu patirti įtarinėjimus.

Pronas ŽIAUBERIS

SKELBIMAS

Birželio 10d. 12 val. Rumšiškių muzejuje, prie jurtos, renkasi buvę lapteviečiai tremtiniai.

I ši susitikimą kviečiame visus tremtinius, jų vaikus ir visuomenę.
Lapteviečių brolijos taryba

1995m.birželis

TREMINTINYS

Nr. 21(162)

7

Susitikome kaip tikri giminės

KRETINGOS raj. Naujas atminimo kryžius papuošė Grūšlaukio parapijos žemė. Ta proga gegužės 14-ąją, sekmadienį rytą, apylinkės žemdirbiai skubėjo kas pėsčias, kas dviračiu, neretas ir automobiliu į parapijos bažnytę, norėdami pagerbti nužudytuosius brolius, sesutes, tėvą ar senelį, kaimyną ar pažistamą.

Naujai statomos mūrinės (vietoj sovietmečiu sudegintos medinės) bažnytėlės senasis varpas pakvietė maldininkus į "špitolės" pastatą. Čia iškilmingai atnaujautos šv.Mišios už žuvusius partizanus.

Po to ilga mašinų kolona pasuko žvyrkeliu- "Menkių kasinėliu" Baltijos jūros link, į Nausėdų girią, kur 1951m. žuvo šeši partizanai. Laukymėje prie vieškelio pasitiko mus naujas kuklus kryžius su juodo granito plokštė. Joje įrašyti žuvusieji: Leonora Viluckaitė, Kazys Martinkus, Stasys Lissauskas, Juozas Paulauskas, Justinas Rimkus, Vytautas Zaleckas. Aikštėlė aptverta, viduje suolelis (tai vis Adolfo Kontrimo, buvusio partizano, dabar bažnytėlės statybos staliaus, kūrybingų rankų darbas). Juoda durpinga žemelė išpurenta, užsodinta gėlėmis, takelelis pabarstytas, atrodo, lyg vėl stovėčiau po sesučių išdabintu kryžiumi senelių sodyboje prieš 50 metų. Šalia kryžiaus stovi gal su partizanais vienmetis ažuolas...

Sventinto vandens lašeliai nukrito ant krauju laistytos žemės. Pavasario saulės spinduliu nužertoje gирioje nuskambėjo "Viešpaties Angelas". Paukščių čulbesi trumpam nutildė trys darnios savanorių automatų salvės, priminusios partizanų didvyrišką mūšį.

Klaipėdos krašto apsaugos dalinio majoras Stonkus apdovanojo karius sava-

norius, šaulius, pasižymėjusius saugant Šventąją Tėvą Joną Paulių II, Jo Šventenybei lankantis Lietuvą.

Gimsta gražios tradicijos. Moksleiviai ruoš ne vien ekskursijas į Nausėdų girią: valančiukai, ateitininkai, skautai, prie Partizanų paminklo rengs savo susirinkimus, sodins gėles.

Iš bendražygį, tėvynės patriotų lūpų plaukė gražių gražiausios kalbos, eilėraščiai, skirti žuvusiems partizanams. Visi kvietė branginti sudėtą auką, Jų krauju pasiekus iškovojimus, neleisti prie valdžios vairo vykdžiusių genocidą. Ypač visus sujaudino Petrutės Kontrimienės, Adolfo žmonos, buvusios partizanės raudami eilėraščiai.

Ant suolelio prie kryžiaus sėdėjo jau pagarbaus amžiaus a.a. Kazio Martinkaus žmona Aleksandra ir visas pulkas jo giminių.

Jauniausias a.a. K.Martinkaus giminės palikuonis Vidmantas filmavo, fotografavo.

Kalbėjusieji buvo griežti, bet santūrūs. Nors partizanai žuvo išduoti, išdavikų pavardės nė vienos niekas nepaminėjo. Apgalestavome, kad dar nesurasti nužudytyų palaikai.

Renginio organizatorius, Tėvynės Sąjungos (Konservatorių partijos) narys, Darbėnų apylinkės Sąjūdžio grupelės va-

dovas, grūšlaukiškis Stasys Burba išreiškė viltį, kad žmonėms padedant bus pastatyti paminklai ir kitiems partizanams, kurių Kretingos apskritijoje keli šimtai: tai ir jo pusės Barbora ir Elena Kniežaitės, Jonas Žutautas, broliai Juozas ir Vladas Galdikai, Jonkus ir daugybė kitų.

A.a.Kazio Martinkaus giminės vardu dékoju Grūšlaukės klebonui Antanui Bunkui, nusipelniusiam didelės tikinčiųjų meilės ir pagarbos; Petrutės ir Adolfo Kontrimų šeimai, be atvango siekiančią jamžinti visus "Kardo" rinktinės partizanus; nepailstančiam žemaičiui Stasiui Burbai; nuolatiniam visų minėjimų aktyviām dalyviui Dionyzui Varkaliui- Klaipėdos Sajūdžio įkūrėjui; trentiniams, šauliams, kariniams savanoriams, dešiniųjų partijų atstovams ir visiems brangiems grūšlaukiškiams bei darbėniškiams, taip pat kretingiškiams- pamaldieiams žmonėms katalikams.

Pranas STATNICKAS

Kaunas

"Tegul jo nemari dvasia kalba į mus"

(Petro Bartkaus atminimui)

dedama partizano Žadgailos- poeto Ėgio, Alkupėno eilėraščių knyga, kurią jam žuvus išspausdino kovos draugai.

1949m. rugpjūčio 13d. Užpelkių miške (Radviliškio raj.) įvyko kautynės, per kurias kartu su keturiais draugais žuvo Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio prezidiumo sekretorius Petras Bartkus- Žadgaila. Jis- vienas iš Kęstučio apygardos organizatoriu, artimiausias J.Žemaičio- Vytauto bendražygis ir draugas, LLKS steigiamojo suvažiavimo dalyvis. Ir poetas, vienu iš slapyvardžių pasirinkęs per gimtąją sodybą tekančio upelio Alkupėno vardą.

Antanas ir Anastazija Bartkai gyveno Pakapurnio kaime, gražioje sodyboje. Petras, jauniausias iš keturių Bartkų vaikų, gimė 1925m. gegužės 30d.

Jau 1941m. 15-metį Petrą okupantai sulaiko su nelegalia spauda, bet kaip nepilnametį paleidžia.

Nuo 1943m kartu su kaimynu Jono Venslauskui kaupė ginklus, miške prie upelio buvo išsikasė žeminių, rengėsi kovai:

"Kai, Tėviškei šaukiant, palikę namus,
Kovon pasiryžom ne vienas,
Kautynės ir vargas užgrūdino mus
Kiečiau, negu patrankų plienas..."

Žadgailos veiklą partizanų gretose galima apibūdinti vienu žodžiu- kelionė. Nuo Kédainių iki Plungės, Telšių, Kretingos buvo išvaikščiota organizuojant ir vienijant pasklidusius kovinius partizanų dalinius. Sunkus, slaptas tai buvo darbas- ne veltui nėra nė vienos P.Bartkaus partizanavimo laiką nuotraukos.

Sakoma, kad partizanauti likimo buvo duoti dvejų metai. P.Bartkui- Žadgailai atseikėti 5-eri...

Kovos draugai, vadovybė apdovanojo jį po mirties I laipsnio LK Kryžiumi su kardais ir ažuolo lapais (atitinka I laipsnio Vyčio Kryžių) ir Karžygio garbės vardu.

Prieš įvertinimas taip pat žinomas. Yra V.Škuolio- Vitvyčio užrašytas mergaitės pasako jimas: "1949 08 13 dienos kautynėse žuvusieji P buvo pamesti Radviliškyje, MGB kieme. Juos mačiusi mergaitė pasakojo, kad 3 buvo paguldyti vienoje vietoje, o 2 atskirai, pusiau sedomis atremti į sieną. Iš jos pasakojimui atrodo, kad tai bus Žadgaila ir Sva jūnas. Rusai kalbėję: "Nors tiedu ir labai smarkiai gynësi, vis vien nušovėme..."

Lemtis jam lėmė žūti mūšio lauke, su ginklu rankoje, įvykdžius kario priesaičią. Tokia Tėvynės gynėjo dalia. Ir vis dėlto liūdniai sklaidant jo kūrybos posmu- jų galėjo būti parašyta daugiau...

Dalia KUODYTĖ

P.Bartkus vokiečių okupacijos metais

"Kai prauš pražūtingas košmaras,
Laisvės gėlės išmargins lankas,
Bus įdomu po pergalės karo
pasklaidyt atminimų knygas..."

Ėglis

Tokiomis eilėraščio eilutėmis pra-

Iš buvusios partizanės, politinės kalinės, tremtinės Petrutės Stropaitės-Kontrimienės raudos

"Dėkingi" mes

Už trobą sugriautą,
Už kruviną rasą,
Už tai, kad be teismo
Mums nuosprendžius raše,
Kad papades degino,
Pirštus ištraiškė,
Kad suklastotą
Pakišdavo laišką...

Kad kūdikį mažą
Ir seni bejegi,
Sustingt nesuspėjus,
Kišo po bēgiu...
Kad šunys apdraskė,
Kad buožėmis daužė,
Kad lapės poliarinės
Kaulus apgraužė...

Už iškasta duobę
Ir kulką į kaktą-
Už tai, kad neturime
Ko nebekteti.

Mūšis prie Lomos upelio

1946m. birželio 1d. keli tūkstančiai enkavedistų ir stribų siautėjo Šilalės apylankėse. Lomos miške jie apsupo Kęstučio apygardos 3-os kuopos 1-ojo būrio partizanus. Kova su priešais buvo ilga ir sunki, žuvo 17 partizanų. Liko gyvi tik du- Vytautas Lukoševičius- Lizdeika, Šilalės gimnazijos septintos klasės mokinys ir jo suolo draugas, partizanų poetas Mečys Dargužas- Aras. Vienas jų įlipo į tankų medį, o kitas paniro į balą. Taip juodu ir išliko. Toliau Vytautas Lukoševičius- Lizdeika ir Mečys Dargužas- Aras kovojo 3-os kuopos 2-ajame būryje, kuriam vadovavo Karbauskas- Margis, žuves 1947m. balandžio 5 dieną.

1946m. rugpjūčio 15d. partizanai vyko į Spraudaičių k. Staiga nuo Žvingių pasirodė keturi enkavedistų pilni sunkvežimiai. Gal tai buvo išdavystė, o gal pasala?..

Lizdeiką pakirto čekistų kulkos. Jo bendražygis sėdo ant pasitaikiusio arklio. I pagalbą atskubėjo netoli buvęs partizanų būrys. Vytautą Lukoševičių- Lizdeiką palaidojo Laumenų miške. Mečys Dargužas- Aras savo dvidešimtmečio draugo garbei sukūrė eilėraštį, tapusi partizanų daina. Vytautas Lukoševičius- Lizdeika buvo gimęs 1927m. sausio 5d. Šilalės raj. Upynos miestelyje.

Netrukus buvo suimtas partizanų ryšininkas Nikodemas Laurinavičius. Iš Karagandos lagerių jis grįžo tik po 15 metų vergiško darbo anglių kasyklose. N.Lukoševičių suėmus, žmona liko su ketverių metų dvynukėmis dukromis ir pusės metų sūneliu. Abi dukreles užaugino svetimis, o su sūneliu daugelį metų ji slapstėsi.

Vytauto Lukoševičiaus- Lizdeikos palaikü po 48 metų ieškojo jo mokslo draugai, bet nerado. V.Lukoševičius buvo labai gabus mokinys. Mokydamasis Šilalės gimnazijoje, daug laiko praleisdavo bibliotekoje. Svojojo studijuoti meną. Namai buvo pilni molio skulptūrų. Jis grojo vargonais, akordeonu.

Kęstutis BALČIŪNAS

Kaunas

1995m. birželis

TREMINTINYS

Nr. 21 (162)

8

IVYKIAI

Partizanų atminimui

JURBARKO raj. Gegužės 14d. į Mikutaičių kaimą suvažiavo žmonių iš visos Lietuvos: buvusių partizanų, politinių kalinių ir tremtiniių, jų vaikų. Išvyko paminklo, pastatytu buvusioje partizanų vadavietėje, Gervylių tėviškėje, šventinimo iškilmės.

Pokario metais Gervylių sodyboje slapstėsi partizanai Petras Paulaitis, Albinas Biliūnas ir daugeliis kitų. Paminklą atidengė buvęs Jurbarko būrio partizanas Jurgis Klioštoraitis, pašventino Jurbarko šv. Trejybės parapijos klebonas Kazimieras Gražulis, LPKTS choras "Versmė" sugiedėjo valstybinį himnų. Sakydamas pamokslą, klebonas prašė jaunimo mylėti Tėvynę kaip Motiną. Čia būrelis Jurbarko vyru prisiekė savanoriais tarnauti Tėvynėi. Buvęs jurbarkietis Petras Balčaitis papasakojo apie Gervylių šeimą. Nėščią Genutę Gervylienę ir jos vyro broli suėmė. Genutę kančino ir mušė Kauno, Lukiskių kalėjimuose. Ji kalėjime pagimdė dukterį, mergytę gyveno vos 8 mėnesius. G.Gervylienė buvo nuteista kalėti 10 metų. Nepaprasti ir partizanų Leono Laurinsko ir Adolfą Kvedžio atsiminimai. P.Gervylius papasakojo, kaip jo tėviškėje buvo leidžiamas laikraštis "Laisvės varpas", parodė jo spausdinimo ir partizanų slėptuvų vietas.

Ilgai žmonės vaikščiojo sodybos takeliais, dainavo, šnekučiavosi.

Julija BARANAUSKIENĖ

Kalejusieji

Taisete

Kaunas. Gegužės 27d. buvusieji Taiseto griežtojo režimo lagerių politiniai kaliniai susikabintę rankomis apsupo Laisvės paminklą, vėl prisiékdamai ginti Lietuvos laisvę. Nuskambėjo Lietuvos himnas, "Marija, Marija", "Lietuva brangi" ir prasidejo likimo draugų susitikimas. Ilgus metus kalejės, dabar garsus Lietuvos gėlininkas, išvedės naujų gladiolių rūšių, Petras Balčikonis, gyvenantis Avižieniuose, kalbėjo apie laisvės kelią. Jo mintis apie jaunystėje duotą priesaiką pratekęs gulagus perėjęs farmaciniškas Kęstutis Balčiūnas, gydytoja Ona Keturakienė. Laukuviškė mokytoja Bronė Kryževičiūtė-Laukaitienė savo bendražygėms padovanojo naują knygą "Studentų byla", kurioje yra ir jos atsiminimų. Prie Nežinomojo kareivio kapo ir Laisvės paminklo padėjome gėlių ir uždegtėme žvakeles.

Karmelitų (šv.Kryžiaus) baž-

Aldona Žemaitytė-Lozoraitienė
1917-1995

Velionė gimė ir augo Žasinių kaime Šakių apskr. Barzdų valsč., su savo sesutėmis ir broliu. Raudoniesiems okupantams grįžus, brolis Vytautas ėmė slapstytis nuo mobilizacijos į kariuomenę, 1945m. rudenį tapo "Tauro" apygardos partizanu, o Aldoną- jų ryšininkę. Veikė Jankų, Višakio Rūdos, Braziūkų apylenkėje ir apsigyveno Lekėčiuose. 1948m. enkavedistai ją suėmė. Nuteista kalėjo Irkutsko srt. Bratsko raj. Anzibos, vėliau- Taišeto lageriuose. 1956m. vasaros pabaigoje grįžo į Lietuvą. 1958m. ištakėjo už tremtinio Pijaus Lozoraičio, gyveno ir dirbo durpynu statybose, vėliau apsigyveno Marijampolės raj. Igliaukoje.

Buvo LPKTS narė, aktyviai reiškėsi Igliaukoje. Gegužės 15d. mirė po sunkios ligos. Palaidota Pilviškių kapinėse, prie 1979m. palaidoto savo vyro.

Liūdi giminės

Pranas Plieskis
1932-1995

Gegužės 21d. mirė Pranas Plieskis (g.1932 08 12 Molėtų raj. Alkūnų k.).

1941 06 14 su motina ir broliuku išvežtas į Altajaus kraštą. Tėvui pasisekė pabėgti, tačiau jį sušaudė Vilniaus krašte veikė Armijos krajovos baudžiamieji būriai.

Vėliau Praną su motina ir broliu išvežė prie Laptevų jūros. Motinai mirus, vaikus paimė į Kisiūros vaikų namus. 1946m. Bulota ir Gerolaitis našlaičius parvezė į Lietuvą.

1950m. P.Plieskis buvo suimtas, nuteistas 10-iai metų ir išvežtas į Jakutiją. Po Stalino mirties paleistas. Ten vedė tremtinę Aldoną, išaugino dukrą ir sūnų. Į Lietuvą grįžo 1991m.

Nuojės sunkų tremtinio ir kalinio kelią, ramiai išsėkis Lietuvos žemę.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą.

LPKTS Jonavos skyrius

Elena Sabatauskienė
1929-1995

Gegužės 20d. po sunkios ligos mirė Elena Sabatauskienė. Velionė gimė 1929 02 02 Kretingos raj. Skaudalių k.

1941m. su šeima išvežta į Komiją. Ten baignė prekybos technikumą. 1956m. sukūrė šeimą, tremtyje gimė du sūnūs (trečiasis- Lithuaniai). Į Tėvynę grįžo 1968m., apsigyveno Jonavos.

Buvo aktyvi LPKT Jonavos skyriaus ir KDP narė. Su sūnumis prisidėjo statant Kojimoje, Syktyvkare, Slobodos kapinėse tremtiniams paminklą.

Nuoširdžiai užjaučiame vyra ir sūnus su šeimomis.

Tebūna lengva jai Tėvynės žemę.

LPKTS Jonavos skyrius

UŽJAUČIAME

Nuoširdžiai užjaučiame Adomą KNABIKA, jo seserai Aleksandrai mirus.

LPKTS Šilalės skyriaus taryba

nyčioje kun.klebonas A.Keina atnašavo šv.Mišias. Per pamokslą jis sakė, kad daugelis likome gyvi tik per stebuklą. Lageryje, ypač dirbant miške, prižiūrėtojai sakydavo: "Mums nereikia jūsų darbo. Mums reikia jus nukankinti". Darbo ir gyvenimo sąlygos buvo nežmoniškos. Neįvykdai normos - gauni tik 200g duonos ir dubenėlių skystos sriubos per parą. Nuo bado ir ligų mirė tūkstančiai jaunu žmonių. Jų atminimą pagerbėme susirinkę vakaroti pas D.Gvildienę. Ten prisiminėme ir a.a. D.Venskutė-Balčiūnenę, lageriuose piestais atvirukais pasveikinusiai, moteris Vasario 16-osios proga. P.Kundrotas iš Tauragės, Rupšys, H.Ribokas iš Vilnius ir kiti kalbėjo apie buvusių likimo draugų vienybę.

E.Jočienė, A.Garšienė ir K.Balčiūnas skaitė savo eileraščius.

Antrąjį susitikimo dieną atsiminimais dalijosi 1941m. tremtinys, politinis kalinas A.Mikutavičius, D.Gvildienė ir kiti. Visa tai turėtų būti išrašyta į Lietuvos istoriją.

Nuotaiką pagyvino dainos, šmaikštūs anekdotai. Išskirstėme susitarę kasmet, paskutinį gegužės šeštadienį, 10 val. rinktis prie Laisvės paminklo.

Kęstutis BALČIŪNAS

1995m. birželio 2d. Nr. 21(162). SL289.
Mūsų adresas: Laisvės al. 39,
3000 Kaunas, tel. 20 95 30

ILSEKITES RAMYBEJE

Algirdas Mikulskis

1921-1995

Gegužės 3d. staiga mirė buvęs Magadano politikalinys ir Ust Omčiugo tremtinys (1952-1957m.), ilgametis Plungės higienos centro gydytojas Algirdas Mikulskis.

Velionės gimė Šiaulių apskr. Kairių parapijoje, Kirbaičių k. Mokėsi Šiaulių suaugusiųjų gimnazijoje. Areštuotas 1945m. per pamokas. Kalėjo Šiaulių, Kauno, Vilnius kalėjimuose, Čiukotkos, Vladivostoko, Magadano, Stikolno lageriuose. Tremtyje baigė vidurinę ir medicinos mokyklą, išgijo medicinos felerio specialybę.

Į Tėvynę grįžo 1957m. Apsigyveno Plungės raj. Alsėdžių ambulatorijoje dirbo iki paskutinės gyvenimo dienos. Velionio lešomis ir rūpesčiu Plungės rajone pastatyta keletas rezistentų atminimo paminklų.

Tesuteikia ramybę Jam šventa kapų tyla, o Viešpats tepriglaudžia išvargintą jo sielą.

Vida TURSKYTE

Joana Klimienė

1908-1995

Velionė gimė Telšių apskr. Varnių valsč. Kujeinių k. Jos sūnus Zigmas buvo partizanas, dukra Eugenija- ryšininkė. Abu kalėjo lageriuose.

Šeima buvo ištreinta į Irkutsko sr. Bratsko rajoną. Į Lietuvą grįžo 1959m.

Ramiai išsėkis gimtojoje žemaičių žemėje. Tu visada liksi gyva savo vaikų širdyse.

L. ZIMANTIENE

Jonas Bučinskas

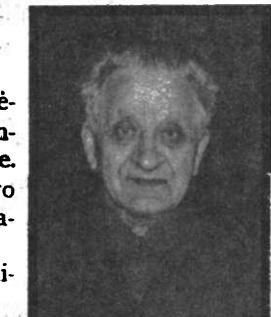
1901-1995

Jonas Bučinskas gimė 1901 04 13 Tytuvėnuose. Aktyvus pavasariminkas. 1944m. ištrėntas. Kalėjo Uchtos ir Vorkutos lageriuose. 1956m. grįžo į Lietuvą, gyveno Šiluvoje. Savo lešomis pastatė paminklą žuvusiems partizanams.

J.Bučinskas mirė 1995m. gegužės 14d. Palaidotas Šiluvos kapinėse.

Išsėkis ramybėje, ištkimas Lietuvos sūnau!

Liūdi likimo būčiuliai

Aldona Baltrušaitytė-Valinskienė

1929-1995

Velionė gimė 1929m. rugpjūčio 23d. Marijampolės apskr. Sasnavos valsč. Varnabūdės k. Tėvai turėjo 33 ha gražiai sutvarkytą ūkį. Aldutė gražiai dainavo, skambino fortepijonu.

1941m. išstojo į II Marijampolės mergaičių gimnaziją, bet jos nebaigė. 1948m. sausio mėn. 12d. buvo suimta už antitarybinę veiklą, nuteista 10 metų ir įkalinta Mordovijos ATSR lageryje. 1955m. reabilituota ir ištrėnta į Krasnojarsko kraštą, kur buvo ištrėmti ir jos tėvai. 1957m. sukurė šeimą, augino dukterį ir sūnų. 1965m. grįžo į Lietuvą. 1967m. persikelusi gyventi į Druskininkus. Aldutė baigė medicinos mokyklą, dirbo gydykle. 1991m. sausio 13d. naktį ir ji budėjo prie televizijos bokšto. Dainavo Druskininkų gydyklų vokaliniame ansambluje, o išėjusi į pensiją- tremtinio chore.

1993m. persikelė gyventi į gimtąją Suvalkiją. Deja, netikėta mirtis nutraukė mūsų mylimos energingosios bičiules gyvybės siulą.

Išsėkis ramybėje. Viešpats tepriglaudžia Tavo tyra sielą.

LPKTS Marijampolės skyrius

Jonas Radžianskas

1904-1995

Velionis gimė Šakių apskr. Žaltinų k., darbininkų šeimoje. Tarnavo Lietuvos kariuomenės 9-a įamje pėstininkų pulke Marijampolėje.

1946m. už antisovietinę veiklą suimtas. Kalėjo Pečioros lageriuose iki 1949m. Vėliau su šeima buvo tremtyje Krasnojarsko krašte. Į Lietuvą grįžo 1957m. Gyveno ir dirbo valst. ūkyje Sakių rajone, vėliau persikelė į Marijampolę.

Palaidotas Marijampolėje šalia partizanų.

Liūdi artimieji ir draugai.

koresp.: Edmundas Simanaitis

lit. red.: Danutė Bartulienė, Fauste Pilipaitienė

korekt.: Audronė Kaminskienė

tech.red.: Vesta Milerienė

Kaina 70ct

TREMINTINYS

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

Maketavio Kazimieras Žemaitis. Spausdino valst. "Aušros" spaustuvė. Vytauto pr.25, Kaunas. Ofsetinė spauda, 2 sp. lankai. Tiražas 5000. Užs. Nr.4435

"Tremtinio" laikraštyje dažniausiai spausdinamos archyvinės nuotraukos, todėl spaustuvei dėl jų kokybės pretenzijų neturime